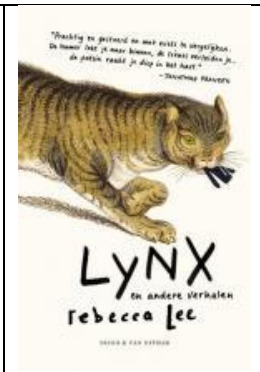

Rebecca Lee
Lynx en andere verhalen

Vertaald door Caroline Meijer en Saskia van der Lingen
Nijgh & Van Ditmar, 2015

Aan de oever van de Wisła

Het schemerde; de campus was fluweeldonker. Ik liep over het klinkerpad naar Humaniora, dat zich vanaf zijn heuvel naar me toe leek te buigen zoals God zich in het boek Psalmen toebuigt naar de zondaar. Het was laat op een vrijdagmiddag, dat moment waarop de rijpe lucht op het punt staat open te barsten en zijn warme vrucht prijs te geven: die gouden kern van de tijd, het weekend. Binnen, boven aan de trap, stond de deur van Stasselova's kamer open, en de professor keek op. 'O,' zei hij. 'Ja.' Hij kuchte, diep in zijn longen, en wenkte me binnen. Eerder die dag, na afloop van het werkcollege, had hij me voor dit bezoek ontboden. Zijn cursus was getiteld 'Spreken in tongen: inleiding Algemene taalwetenschap'. Stasselova was een jaar of vijfenzestig en fors van postuur, zijn romp bijna een volmaakte rechthoek. Achter zijn kalende hoofd stak de blonde architectuur van St. Gustav College de kobaltblauwe lucht in. Zoals het gebouw vanuit zijn hoofd oprees, met zijn hartbrekend complexe, naar boven toe steeds abstractere kroonlijsten, zag het eruit als de materialisatie van het denken zelf.

Het was mijn derde week op de universiteit. Ik genoot van iedere minuut, van iedere stap die ik er zette. De studenten verschilden niet veel van mijn medeleerlingen op high school – Midden-Westerners van Scandinavische afkomst zoals ikzelf, met vaders die allemaal dominee of iets dergelijks waren – maar de docenten vond ik fascinerend. De meesten kwamen van de Oostkust en leken zich hier in het Midden-Westen ongemakkelijk en slecht op hun plaats te voelen. Soms zag je onder college een glimp van hoop voor ons bij hen flakkeren, en dan zagen ze eruit als enorme vogels die over een onbekend landschap wieken, in een poging ons met hun raadselachtige vragen ergens heen te leiden waar we nog niet aan toe waren.

Ik wilde door hen worden opgemerkt, mezelf onderscheiden van de grauwe massa van studenten, en met dat doel had ik mijn eerste paper voor Stasselova's cursus geplagieerd. Dat was, nam ik aan, de reden waarom hij me bij zich had geroepen.

Mijn paper, getiteld 'De vrucht van de gemeenschap' lag op het bureau tussen ons in. Ik had de tekst gevonden in de Kierkegaardbibliotheek. Het was een hoofdstuk uit een oud, in groen linnen gebonden boekje dat in de

palm van mijn hand paste. Het was in 1945 geschreven door ene Delores Tretsky en was sinds 1956 door niemand meer geleend. Ik had het eerst doorgebladerd en was toen op mijn hurken gezakt om het te lezen. Ik las een uur lang; ik vond het prachtig. Ik had mijn hele leven nog geen seconde bij grammatica stilgestaan, me nooit afgevraagd hoe die als een zich ontvouwende vleugel uit de geschiedenis oprees.

Ik was van plan geweest mijn paper zelf te schrijven, om, zoals Stasselova had gezegd, verbanden te leggen tussen mijn eigen opvattingen en die van de auteur, maar ik had hier gewoon niets aan toe te voegen gehad. Het leek me zelfs ongemanierd om dit werk te combineren met mijn bloedeloze, onbevlogen ideeën. Dus jatte ik een hoofdstuk uit het boek en zwakte alleen hier en daar bepaalde passages af die al te fraai, al te oogverblindend waren.

'Dit is een buitengewone paper,' zei hij. Hij had een beker koffie in zijn hand en ik zag dat hij al een klein, donker plasje op mijn werkstuk had gemorst.

'Dank u,' antwoordde ik.

'Het is een zeer doorwrocht betoog. Jij komt zeker niet rechtstreeks van high school?'

'Toch wel,' zei ik.

'O. Nou, dan is het helemaal bijzonder.'

'Dank u.'

'Je hebt je nogal verdiept in de bestudering van onderdrukking.

Is daar een reden voor?'

'Tja, ik leef in deze wereld.'

'Zo is dat. En hier zeg je – een opmerkelijke uitspraak – dat soms een taal moet worden onderdrukt, en vervangen, in het kader van het algemeen belang. Meen je dat werkelijk?'

'Ja.'

'Vind je dat men in de Oostbloklanden, zoals je hier stelt, moet worden gedwongen de taal van het moederland te spreken?'

Sommige stukken had ik gewoon woordelijk overgeschreven zonder echt te begrijpen wat er stond, en nu zat ik eraan vast. Dit was nu mijn mening.

'Ja,' antwoordde ik.

'Je weet dat ik daarvandaan kom?'

'O ja?'

'Uit Polen.'

'Waar ergens in Polen?' vroeg ik op conversatietoon.

'Ik ben geboren aan de rand ervan, in de donkere bossen aan de noordoostgrens, nog voordat de Sovjet-Unie de macht over het land compleet overnam en onze steden platbrandde. Wij werden als kind gedwongen om Russisch te spreken, zelfs thuis, zelfs als we onze moeders voor het slapengaan welterusten zeiden.'

Dit begon eruit te zien als een typisch gevalletje van pech.

'Wanneer heb je dit geschreven?' vroeg hij.

'Vorige week.'

'Het leest als een tekst van vijftig jaar geleden. Het leest als sovjetpropaganda.'

'O,' zei ik. 'Zo heb ik het niet bedoeld.'

'Heeft iemand je geholpen?'

'Eerlijk gezegd, ja. Maar dat mag toch wel?'

'Natuurlijk, binnen zekere grenzen. Wie heeft je geholpen?'

Een boek of een persoon?'

'Mijn kamergenote,' zei ik.

'Je kamergenote. Hoe heet ze?'

'Solveig.'

'Solveig hoe?'

'Solveig Juliusson.'

'Studeert ze taalwetenschap?'

'Nee, ze is gewoon heel intelligent.'

'Zou ik Solveig zelf eens kunnen spreken?'

'Helaas niet.'

'Hoezo?'

'Dat zal lastig gaan.'

'Waarom?'

'Ja, weet u, ze is gestopt met eten. Ze is heel mager. Haar ouders maakten zich ongerust en hebben haar naar huis gehaald.'

'Waar woont ze?'

'Dat weet ik niet.'

Zwijgend zaten we tegenover elkaar. Gelukkig had ik als puber ervaring opgedaan met liegen en wist ik dat je kon winnen ook al waren beide partijen zich van de leugen bewust. Het ging er niet om of de waarheid boven tafel kwam, maar of je je koelbloedigheid wist te bewaren.

'Ze komt vast snel weer terug,' zei ik. 'Ik zal vragen of ze u belt.'

Stasselova glimlachte. 'Zeg haar dat ze van mij nog wat op haar bordje krijgt,' zei hij, zijn sarcasme opgekruld in zijn bezorgdheid.

'Zal ik doen.' Ik stond op en hees mijn tas over mijn schouder. Zo staand kon ik nog net de bovenrand van de zon zien die de heuvel af rolde waarop St. Gustav was gebouwd. Vanuit deze hoek had ik de zon nog nooit zien zakken, van bovenaf als het ware, terwijl hij nu uiteraard een ander deel van de wereld bescheen, misschien wel het landschap in vlam zette van Stasselova's geliefde, onderdrukte Polen met zijn donkere, omstreden bossen en brandende steden, zijn dromerige, gewelddadige grensstreken.